

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΦΥΣΙΟΚΡΑΤΙΑΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑΣ: ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΜΑΥΡΙΔΟΥ

ΕΠΟΠΤΕΥΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΤΣΙΦΟΠΑΝΟΠΟΥΛΟΣ ΦΩΤΗΣ

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ, 2019

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται την οικονομική φιλοσοφία της Φυσιοκρατίας, που υποστηρίζει ότι η μοναδική κινητήριος δύναμη παραγωγής εθνικού πλούτου, είναι η γεωργική παραγωγή και εκμετάλλευση της γης. Παρακάτω θα παρουσιαστεί ο μηχανισμός με τον οποίο η γεωργική παραγωγή προσφέρει οικονομική ανάπτυξη στην χώρα και κέρδη. Παράλληλα, θα γίνει λόγος για παλαιότερα οικονομικά μοντέλα ως προς τον φυσιοκρατισμό, τα οποία στην συνέχεια θα συγκριθούν, αναδεικνύοντας τα κοινά τους σημεία. Επίσης θα αναδειχθούν οι θεωρίες των Φυσιοκρατών, αλλά και τα σχέδια που δεν προχώρησαν ποτέ στην πράξη και μπορούν να τα εκμεταλλευτούν οι οικονομολόγοι μέχρι και σήμερα.

Είναι αρκετά ενδιαφέρον, ο τρόπος με τον οποίο μπορούν οι θεωρίες των Φυσιοκρατών του 18ου αιώνα, να χρησιμοποιηθούν ακόμα και σήμερα, με την κατάλληλη επεξεργασία και διαμόρφωση. Παράλληλα, είναι επίσης ενδιαφέρον, ο τρόπος με τον οποίο μπορεί να γίνει μια εξ αρχής εκτίμηση των φιλοσοφιών που υποστήριζαν, με βάση τα όσα γνωρίζουμε από τη νεότερη ιστορία. Στα πλαίσια αυτό, γίνεται με την παρούσα μελέτη, μια προσπάθεια κωδικοποίησης του Tableau Economique, που δεν είναι τίποτα άλλο από τον πρόγονο του πίνακα εισροών εκροών του Leontief ,σε όρους απλών λογιστικών εγγραφών, ώστε να γίνει πιο κατανοητή η λειτουργία του και να μπορεί ο ενδιαφερόμενος να κάνει τις αναγκαίες προσαρμογές και να απεικονίσει διαφορετικά οικονομικά περιβάλλοντα.

Λέξεις κλειδιά: φυσιοκράτες, φυσιοκρατία, tableau economique, οικονομικές θεωρήσεις

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....σελ.3

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο: ΟΙ ΔΥΟ ΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΟΚΡΑΤΙΑΣ
(ΜΕΡΚΑΝΤΙΛΙΣΜΟΣ).....σελ.6**

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο: Η ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΩΝ ΦΥΣΙΟΚΡΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΑ
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΟΥΣ.....σελ.11**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο: ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ.....σελ.19

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο: Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΤΗΣ
ΦΥΣΙΟΚΡΑΤΙΑΣ.....σελ.22**

ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....σελ.29

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....σελ.30

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι Φυσιοκράτες, ή αλλιώς Φυσιοκρατικοί, αποτελούν τους στοχαστές και αναλυτές οικονομικών θεμάτων, οι οποίοι εξέφρασαν τις ιδέες τους κατά τον 18ο αιώνα. Οι Φυσιοκράτες, συνοψίζοντας τις οικονομικές τους θεωρίες, δημιούργησαν την πρώτη επιστημονική Οικονομική σχολή, την Οικονομική σχολή της Φυσιοκρατίας. Ένα από τα παλαιότερα ιδρυτικά μέλη αυτής της σχολής, ήταν ο Πιέρ Ντι Πον ντε Νεμούρ. Η φιλοσοφικές ιδέες του, είχαν ως βάση την αγροτική παραγωγή και την εκμετάλλευση εδάφους, με σκοπό την οικονομική ανάπτυξη.¹

Ο Πιέρ Ντι Πον ντε Νεμούρ, εισήγαγε ουσιαστικά την βασική ιδέα της φυσιοκρατίας. Η γεωργική παραγωγή, αποτελεί την έναρξη της οικονομικής δραστηριότητας, η οποία δίνει αξία στα προϊόντα που προκύπτουν από την γεωργική παραγωγή και στη συνέχεια διανέμονται μέσα από διάφορες οικονομικές δραστηριότητες στο κοινωνικό σύνολο. Ο Φρανσουά Κενέ, ένας από τους ιδρυτές της φυσιοκρατικής σχολής, περιγράφει την παραπάνω οικονομική φιλοσοφία στην πράξη, μέσα από το Tableau Economique σε ετήσια βάση.²

---

¹ Ronald Meek, “The Economics of Physiocracy”, 1962, σ.15

² Ronald Meek, “The Economics of Physiocracy”, 1962, σ.17

ΦΡΑΝΣΟΥΑ ΚΕΝΕ (1694-1774)

Οι φυσιοκράτες, υποστηρίζουν ότι η ευημερία όλων των κοινωνικών τάξεων, οφείλεται στην πρωτογενή παραγωγή, στην εκμετάλλευση της γης και της αγροτικής παραγωγής. Η μακροχρόνια οικονομική ανάπτυξη, έχει την βάση της στην αύξηση της παραγωγικότητας των αγροτικών προϊόντων, προσφέροντας στην συνέχεια πλούτο και ανάπτυξη στην κοινωνία, όπως είναι η αύξηση του χώρου και του πληθυσμού, η δημιουργία της τάξης των διανοούμενων και του διαφωτισμού και συνακόλουθα των επιστημών της βιομηχανίας, της βιομηχανικής παραγωγής και της αναβάθμισης των υπηρεσιών μέχρι και σήμερα.³

Βέβαια, πρέπει να σημειωθεί, ότι η παραπάνω φιλοσοφία των φυσιοκρατών, δημιουργήθηκε σε μια διαφορετική κοινωνία και εποχή από την σημερινή. Διατυπώθηκε στην Γαλλία του 18ου αιώνα, όπου σχεδόν όλο το ετήσιο κρατικό εισόδημα, προέρχεται από την αγροτική παραγωγή. Σήμερα, μπορούμε να εκτιμήσουμε ότι το εισόδημα μιας χώρας, μια

---

³ Ronald Meek, "The Economics of Physiocracy", 1962, σ.20

κοινωνίας, προέρχεται και από άλλους τομείς. Έτσι, λοιπόν, προκειμένου να κατανοήσουμε καλύτερα τις ιδεολογίες των φυσιοκρατών και στην πράξη, ο πίνακας Tableau Economique, είναι το πιο χρήσιμο εργαλείο.⁴

---

⁴ Ronald Meek, “The Economics of Physiocracy”, 1962, σ.25

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο: ΟΙ ΔΥΟ ΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΟΚΡΑΤΙΑΣ (ΜΕΡΚΑΝΤΙΛΙΣΜΟΣ)

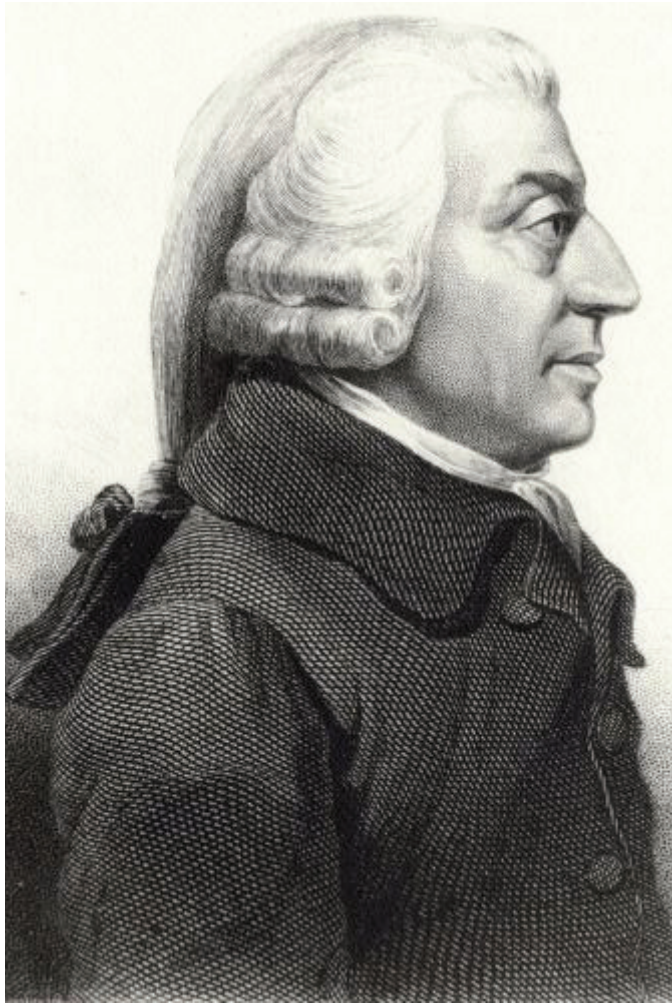
Το οικονομικό σύστημα που ταυτίζεται με τον πλούτο και το χρήμα, ονομάζεται Εμποροκρατία, ή Εμποροκρατισμός, ή Εμποροκρατικό σύστημα, ή ακόμα και Μερκαντιλισμός, από τον αγγλικό όρο "Mercantilism" και οι υποστηρικτές του είναι οι εμποροκράτες ή αλλιώς μερκαντιλιστές. Η φιλοσοφία αυτή, εμφανίστηκε τον 18ο αιώνα. Το οικονομικό κίνημα, υποστηρίζει συνοπτικά, ότι οι μεταρρυθμίσεις που θα γίνουν από την κυβέρνηση, θα είναι οι μοναδικές που επιφέρουν την ευημερία στο κράτος.⁵

Ο όρος “μερκαντιλισμός”, χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά από τους Φυσιοκράτες και εμφανίζεται εκτενέστερα στο έργο του οικονομολόγου ο Άνταμ Σμιθ, "Ο Πλούτος των Εθνών", όπου θεωρεί τον εμποροκρατισμό, το κύριο μέσο πλουτισμού σε συνδυασμό με το αγροτικό σύστημα. Σύμφωνα με τον Σμιθ, οι ρυθμίσεις του εμποροκρατισμού, πέρασαν από δυο στάδια, αυτό της συσσώρευσης πολύτιμων μετάλλων, και τη δεύτερη, όπου οι οικονομικοί κανονισμοί ρυθμίζουν τη ροή του χρήματος. Όμως, και τα δυο αυτά στάδια της οικονομικής πολιτικής, υπήρξαν εξίσου άκαρπα, καθώς, πρώτον τα πολύτιμα μέταλλα δεν είχαν την αξία που τους απέδιδαν, ιδιαίτερα χωρίς τις συναλλαγές και αφετέρου η έλλειψη αυτών δεν αποτελούσε βασική αιτία ύφεσης.⁶

---

⁵ Henry William Spiegel, "The Growth of Economic Thought", 1983, σ.32

⁶ Henry William Spiegel, "The Growth of Economic Thought", 1983, σ.33

Adam Smith (1723-1790)

Συνεπώς, οι μεταγενέστεροι Άγγλοι οικονομολόγοι, έρχονται σε αντίθεση με την φιλοσοφία του μερκαντιλισμού, με κυριότερους τους Μάλθους (Th. Malthus) και Ρικάρντο (David Ricardo). Κατά το τέλος του 19ου αιώνα, η λεγόμενη Γερμανική οικονομική σχολή, και ιδιαίτερα ο Σμόλλερ (G. v. Schmoller), διατύπωσε μια ευνοϊκότερη άποψη απέναντι στον εμποροκρατισμό, υποστηρίζοντας ότι μόνο η κυβέρνηση της χώρας, μπορεί να παρέχει στο λαό την αναγκαία υποστήριξη που απαιτείται για μία ανεπτυγμένη οικονομία. Στην συνέχεια, η άποψη αυτή επηρέασε ξανά τους Άγγλους επιστήμονες, μεταξύ των οποίων και τον Γ. Κάννινγκαμ (W. Cunningham), ο οποίος τόνισε ιδιαίτερα το στοιχείο της εξουσίας στον εμποροκρατισμό.⁷

---

⁷ Henry William Spiegel, "The Growth of Economic Thought", 1983, σ.34

David Ricardo (1772-1823)

Σε μια πιο γενική εκτίμηση, οι απόψεις των οικονομολόγων της εποχής διαφέρουν αρκετά ως προς τις φιλοσοφίες του μερκαντιλισμού. Συμφωνούν, παρόλα αυτά σε αυτό που συμπεράνε ο Σμιθ, ότι ο εμποροκρατισμός πέρασε από δυο οικονομικές φάσεις, την προώθηση των εξαγωγών και ταυτόχρονα της αποθάρρυνσης των εισαγωγών, εκτός των απαραίτητων αγαθών. Το σύστημα αυτό είχε υιοθετηθεί από την Βρετανική Αυτοκρατορία ήδη από τον 17ο αιώνα, με τους περίφημους Νόμους της Ναυσιπλοΐας, που απέβλεπαν τόσο στη στρατηγική όσο και στην οικονομική ισχύ της Αυτοκρατορίας. Καταργήθηκαν από τον Κολμπέρτ (J. B. Colbert) , ο οποίος ήταν λιγότερο υποστηρικτής της θεωρίας του εμπορικού ισοζυγίου και ενίσχυε περισσότερο τα θέματα που αφορούσαν τις ρυθμίσεις της βιομηχανίας.⁸

Ο πρώιμος μερκαντιλισμός, με κύριους εκπροσώπους τους Hales και Gresham, είχε ως στόχο την ενίσχυση των κρατικών ταμείων, την επιβολή δασμών στους εμπόρους και την αύξηση του χρήματος. Με λίγα λόγια, την δημιουργία ενός συστήματος νομισματικού ισοζυγίου. Τα χαρακτηριστικά του νομισματικού ισοζυγίου είναι ο έλεγχος του χρήματος

---

⁸ Henry William Spiegel, "The Growth of Economic Thought", 1983, σ.35

από το κράτος, με βάση την θεωρία ότι το χρήμα είναι ο πλούτος του έθνους και η πηγή του είναι το εξωτερικό εμπόριο⁹

Η Αγγλία, στις αρχές του 16ου αιώνα, υπήρξε μια καθαρά αγροτική χώρα, χωρίς να έχει αναπτύξει το διεθνές εμπόριο, σχετικά με την Ισπανία, την Ιταλία και την Ολλανδία. Εξήγαγε πρώτες ύλες, όπως μαλλί, δέρματα, μέταλλα και εισήγαγε έτοιμα προϊόντα, ενώ κάθε εμπορική συναλλαγή, υπόκειντο σε κρατικό έλεγχο. Παράλληλα, επέβαλε δασμούς στις εξαγωγές και τις εισαγωγές, ώστε να μην διαφεύγει το λιγιστό χρήμα εκτός συνόρων. Επίσης, με τη θέσπιση του νόμου “περί απασχόλησης”, το κράτος είχε τον έλεγχο του εσωτερικού εμπορίου και την αύξηση του χρήματος εντός συνόρων. Τελικά όμως, οι δασμοί στάθηκαν βασικό εμπόδιο στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας, αφού το σύστημα νομισματικού ισοζυγίου μετατράπηκε σε σύστημα εμπορικού ισοζυγίου. Έτσι, οι Άγγλοι μείωσαν την εξαγωγή του μαλλιού και άρχισαν την εξαγωγή ημικατεργασμένων υφασμάτων, ενώ οι έμποροι άρχισαν να βγαίνουν εκτός συνόρων και να ανταγωνίζονται τις άλλες εμπορικές δυνάμεις. Αυτό το άνοιγμα στις αγορές ανάγκασε την Αγγλία να ακολουθήσει ενεργή αποικιακή πολιτική, όπως ίδρυση νέων αποικιών, να συνάψει εμπορικές συμφωνίες, αλλά και να προχωρήσει σε πολέμους.¹⁰

Ο ύστερος мерκαντισμός, με κύριους εκπροσώπους, τους Thomas Mun, William Petty, Dudley North και James Stewart, εισήγαγε ως κύριο χαρακτηριστικό του εμποροκρατισμού, ότι το εμπορικό ισοζύγιο είναι προστατευτισμός. Σε αυτήν την οικονομική φάση, το σύστημα του κεφαλαίου δέχεται αρκετές μεταρρυθμίσεις και προκαλεί κοινωνικές αναταραχές μεταξύ καπιταλιστών και γαιοκτημόνων. Ακόμη, η έννοια του προστατευτισμού, επιτυγχάνεται με την συμμαχία τους κράτους και των εμπόρων, ενώ κυριαρχεί το σύστημα του εμπορικού ισοζυγίου.¹¹

Πλέον, οι υποστηρικτές του мерκαντισμού, συνειδητοποιούν ότι η εξαγωγή βιομηχανικών προϊόντων είναι πιο επικερδής από την εξαγωγή πρώτων υλών, ως προς την φύση των αγαθών, αλλά και ως προς την τιμή τους. Ο Mun, υποστηρίζει ότι ο εθνικός πλούτος επιτυγχάνεται καλύτερα με τη βελτίωση του εμπορικού ισοζυγίου μέσα από την ανάπτυξη του εξωτερικού εμπορίου, ενώ δεν αμφισβητεί ότι το χρήμα, είναι εκείνο που θα φέρει τον πλούτο και όχι η φύση των αγαθών. Ο North, από την άλλη, δίνει την έννοια του εμπορίου, ως την ανταλλαγή προϊόντων προς το κοινό όφελος των αμφοτέρων συναλλασσόμενων, δηλαδή ανταλλαγή αξιών χρήσης. Συμπεραίνει, λοιπόν, ότι το εμπόριο

---

⁹ Henry William Spiegel, “The Growth of Economic Thought”, 1983, σ. 37

¹⁰ Henry William Spiegel, “The Growth of Economic Thought”, 1983, σ.38

¹¹ Henry William Spiegel, “The Growth of Economic Thought”, 1983, σ.39

δεν υποφέρει από έλλειψη χρήματος αλλά από την διακοπή μιας συνεχούς ροής των εμπορευμάτων.¹²

Ο William Petty, ενισχύει την θεωρία της αξίας των προϊόντων και υποστηρίζει ότι οι συχνές και απότομες οικονομικές διακυμάνσεις, οφείλονται στις τυχαίες σχέσεις ζήτησης και προσφοράς, ενώ ταυτόχρονα παραθέτει τα πρώτα στοιχεία προσφοράς και ζήτησης. Ουσιαστικά καταλήγει στην θεωρία κόστους παραγωγής. Ο James Stewart, από τους τελευταίους μερκαντιστές, διαχώρισε την τιμή του εμπορεύματος σε πραγματική αξία, δηλαδή στο κόστος παραγωγής και σε κέρδος επί της εμπορικής ή μη μεταβίβασης του προϊόντος. Στο κόστος παραγωγής περιλαμβάνεται η αξία των πρώτων υλών, οι παραγόμενες μονάδες, η αμοιβή των εργατών και το κόστος των εργαλείων. Η τιμή της κατασκευής είναι μεγαλύτερη της πραγματικής αξίας και η διαφορά τους είναι ουσιαστικά, το κέρδος του παραγωγού. Τέλος, ο King αναφέρει πως οι διακυμάνσεις της προσφοράς είναι πολλαπλάσιες των διακυμάνσεων των τιμών και η φυσική τιμή εξαρτάται από ενδιάμεσους παράγοντες.¹³

Συμπερασματικά, ο μερκαντισμός ή εμποροκρατισμός, είναι υπέρ ενός ελεύθερου παγκόσμιου εμπορίου προϊόντων, χωρίς περιορισμούς. Οι υποστηρικτές αυτής της οικονομικής φιλοσοφίας, είναι ενάντια σε κάθε περιορισμό που θέτει το κράτος σε αυτές τις εμπορικές συναλλαγές στο εξωτερικό, όπως και στο νομικό περιορισμό, μέσα από τους δασμούς και τις ασταθές τιμές των επιτοκίων.¹⁴

---

¹² Henry William Spiegel, "The Growth of Economic Thought", 1983, σ.40

¹³ Henry William Spiegel, "The Growth of Economic Thought", 1983, σ.41

¹⁴ Henry William Spiegel, "The Growth of Economic Thought", 1983, σ.50

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο: Η ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΩΝ ΦΥΣΙΟΚΡΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΟΥΣ

Η φυσιοκρατική θεωρία, είναι μια απλή, συγκροτημένη και καθαρά τεκμηριωμένη οικονομική θεωρία, η οποία αποτέλεσε την βάση πολλών μεταγενέστερων οικονομικών θεωριών, καθώς και σημείων αναφοράς για την καλύτερη κατανόησή τους. Ήταν μια από τις πρώτες, αν όχι η πρώτη, που έδωσε την οικονομία το χαρακτηριστικό της επιστήμης, μέσα από την ανάλυση οικονομικών δραστηριοτήτων και συναλλαγών. Επιπλέον, εισήγαγε στον οικονομικό κόσμο την έννοια του πολλαπλασιαστή, την δημιουργία του πολλαπλασιαστή χρήματος, αλλά και για τη θεωρία των μειωμένων αποδόσεων. Ανέδειξε την αξία της εργασίας, προκειμένου να αποκτηθεί ο πολυπόθητος πλούτος, σε αντίθεση με άλλες οικονομικές φιλοσοφίες της εποχής, που υποστήριζαν ότι “η αξία δημιουργείται κατά την στιγμή της πώλησης σε τιμή μεγαλύτερη από αυτή της αρχικής αγοράς”.¹⁵

Η φυσιοκρατική οικονομική σκέψη σχετικά με άλλες νεότερες οικονομικές θεωρίες, ήταν πιο συγκεκριμένη στις εκτιμήσεις και στους υπολογισμούς της, αλλά ταυτόχρονα είχε πολλά κενά, με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατό να προσδιοριστεί εύκολα μια συνολική εικόνα αυτών που υποστήριζαν οι φυσιοκράτες. Πιο συγκεκριμένα, σύγχρονες οικονομικές θεωρίες, όπως ο εμποριοκρατισμός και ο μερκαντιλισμός, υποστήριζαν ότι η κρατική δύναμη έχει τις βάσεις της στο εμπόριο και την βιομηχανία, χωρίς, όμως, να είναι σε θέση να διατυπώσουν ένα δομημένο πρόγραμμα με πρακτικά αποτελέσματα. Έτσι, ήταν ελλιπείς, χωρίς να έχουν μια λογική οικονομική ανάλυση, με ενότητα και συνάφεια. Αντιθέτως, οι πρώτοι που κατάφεραν να παρουσιάσουν και να υποστηρίξουν ένα τέτοιο οικονομικό πρόγραμμα, ήταν οι φυσιοκράτες, βασιζόμενοι στην εκμετάλλευση της γης. Βασικός δημιουργός και ιδρυτής της Σχολής της Φυσιοκρατίας ήταν ο Φρανσουά Κενέ (1694-1774), γιατρός στην Αυλή του Βασιλιά της Γαλλίας Λουδοβίκου ΙΕ'. Εμπνεύστηκε από την οικονομική θεωρία του Κουμφούκιου, η οποία επηρέασε με την σειρά της την οικονομική κατάσταση της Κίνας και άλλαξε το κρατικό σύστημα ολόκληρης της χώρας.¹⁶

Η οικονομική φιλοσοφία των φυσιοκρατών, παρουσιάζονται ήδη από την ελληνική αρχαιότητα, μέσα από τους Στωικούς φιλοσόφους. Στη νεότερη, ο Γερμανός Ερνστ Χαίκελ, διατύπωσε την θεωρία της κοινωνικής, πολιτικής και οικονομικής εξέλιξης, βασιζόμενος στην φιλοσοφική ερμηνεία της ίδιας της φύσης, σε αντίθεση με όσα υποστήριζε τότε ο

¹⁵ Ronald Meek, “The Economics of Physiocracy”, 1962, σ.22

¹⁶ Ronald Meek, “The Economics of Physiocracy”, 1962, σ.23

θεσμός της Εκκλησίας. Στο πλαίσιο της θεωρίας αυτής, οι φιλόσοφοι που ασχολήθηκαν με την οικονομία και την ανάπτυξη της όσον αφορά τους τομείς μιας χώρας, δημιούργησαν την πρώτη οικονομική σχολή, με μια επιστημονική χροιά. Αποτέλεσαν τους Φυσιοκράτες με την Οικονομική σχολή της Φυσιοκρατίας (μέσα 18ου αιώνα – 19ος αιώνας).¹⁷

Οι Φυσιοκράτες Οικονομολόγοι, λοιπόν, στήριζαν τις θεωρίες τους στην υπέρτατη δύναμη την αυθυπαρξία της φύσης. Η έννοια της Φυσιοκρατίας, αποτέλεσε την πιο σοβαρή και αποτελεσματική προσπάθεια των οικονομολόγων της εποχής, να καθορίσουν μια φυσική τάξη των πραγμάτων, όπου όλες οι ηθικές αξίες εκπορευόμενες από τον άνθρωπο, θα οργανώνονται με βάση την φύση και ό, τι προέρχεται από αυτή. Όλα τα παραπάνω, θα έχουν αντίκτυπο στην οικονομική κατάσταση και ανάπτυξη του έθνους και θα επηρεάζει όλα τα κοινωνικά στρώματα και τις κοινωνικές και πολιτικές δομές του κράτους.¹⁸

Ήδη από τα μέσα του 18ου αιώνα, η κατάσταση της οικονομίας στην Γαλλία, αλλά και σε άλλες χώρες, επηρεασμένη από τις προηγούμενες οικονομικές θεωρίες του εμποριοκρατισμού και του μερκαντιλισμού, είχε την παρακάτω εικόνα:¹⁹

α) η αγροτική παραγωγή και δραστηριότητα, μειωνόταν οικτρά, λόγω της εμφάνισης της βιομηχανίας και την χρήση μηχανών και εξελιγμένων μεθόδων παραγωγής προϊόντων.

β) η εικόνα της ακαλλιέργητης γης, λόγω των πολύ χαμηλών τιμών των γεωργικών προϊόντων, ήταν πολύ συνηθισμένη, με αποτέλεσμα οι εργάτες να αναγκαστούν να καταφύγουν στις πόλεις για να επιβιώσουν.

γ) τα εσωτερικά τελωνεία εμποδίζαν την ελεύθερη, μέχρι τότε, κυκλοφορία -εκτός των άλλων- και των σιτηρών.

δ) οι περιορισμοί όσον αφορά το εμπόριο και την βιομηχανία, άρχισαν να αυξάνονται προς όφελος των πιο δυνατών.

Αλλαγές παρατηρήθηκαν και στον πνευματικό τομέα, όπου ήταν κυρίαρχες οι φιλελεύθερες τάσεις. Ταυτόχρονα με τους Γάλλους Φυσιοκράτες Οικονομολόγους, λοιπόν, εμφανίζονται οι Φυσιοκράτες Φιλόσοφοι. Οι τελευταίοι αρνούνται την πραγματικότητα και τα εμπειρικά στοιχεία που μπορούν να εξηγήσουν το κάθε τι πραγματικό, υποστηριζόμενοι την Μεταφυσική Φυσιοκρατία, ενώ ταυτόχρονα αρνούνται και κάθε πνευματική υπερφυσική αρχή, υποστηριζόμενοι την Ηθική Φυσιοκρατία. Συμπερασματικά, θεωρούσαν ότι κοινωνία

---

¹⁷ Ronald Meek, "The Economics of Physiocracy", 1962, σ.47

¹⁸ Ronald Meek, "The Economics of Physiocracy", 1962, σ.48

¹⁹ Steiner, Phillippe, "Physiocracy and French Pre-Classical Political Economy", 2003, σσ. 35-37

είναι δομημένη με βάση τα αποτελέσματα φυσικών αιτιών, τα οποία προέρχονται από φυσικά και ψυχικά αίτια και προδιαθέσεις.²⁰

Οι Φυσιοκράτες Φιλόσοφοι, δημιούργησαν την φιλοσοφία, κατά την οποία ο άνθρωπος, με εργαλείο την πνευματικότητά του, διακόπτει τα δεσμά του με την φύση. Προκειμένου να το καταφέρει αυτό, θα πρέπει να επιστρέψει στην φυσική ζωή. Παρ' όλα αυτά, αυτή η προϋπόθεση, δεν έρχεται σε αντίφαση με την γενικότερη πρόοδο και εξέλιξη του ατόμου και της κοινωνίας. Ο άνθρωπος αναγνωρίζει τα οφέλη που του προσφέρει η φύση, τα διαμορφώνει ανάλογα με τις ανάγκες του και τα καταναλώνει αναλόγως. Η πνευματικότητα του ανθρώπου, δεν τον απομακρύνει, ουσιαστικά, από την φύση, αφού η παραμονή στην φυσική κατάσταση, είναι ένα τελείως διαφορετικό πράγμα, από να την αρνείται.²¹

Οι Φυσιοκράτες Φιλόσοφοι, θέλησαν να αποδείξουν ότι η ευημερία της κοινωνίας, βασίζεται στην ανθρώπινη φύση, κι αυτό ισχύει για όλων των ειδών τα κοινωνικά σχήματα και όλες τις ιστορικές εποχές. Μαζί με τους εγκυκλοπαιδιστές, εξύμνησαν τις ιδέες της ελευθερίας και της καλοσύνης του ανθρώπου. Η Φιλοσοφική Φυσιοκρατία, όμως, άλλαξε πορεία κατά τα τέλη του 18ου αιώνα, αρνούμενη πλέον την πνευματικότητα του ανθρώπου και όσα μπορεί να καταφέρει κανείς με αυτήν, και κατέληξε να αποτελεί μια εκφυλιστική θεωρία. Τελικά, στα μέσα του 19ου αιώνα, κυριάρχησε μόνο η αρχή της *laissez faire, laissez passer* του Gournay. Όλες τις παραπάνω φιλοσοφικές τους τάσεις, τις μετέφεραν και στην οικονομική μελέτη.²²

Έτσι, οι Οικονομολόγοι Φυσιοκράτες, δέχτηκαν την ύπαρξη φυσικών νόμων κι απέρριψαν την εμποροκρατία, υποστηρίζοντας ότι το χρήμα στερεί ουσιαστικά τον πλούτο, δηλαδή το σύνολο των οικονομικών αγαθών, που χρησιμεύουν για την ικανοποίηση των ανθρωπίνων αναγκών. Επίσης, περιέγραψαν με ακρίβεια το κύκλωμα εισοδήματος, ώστε να οριστικοποιήσουν το μοίρασμα της παραγωγικότητας, ανάμεσα στην κυρίαρχη και την άγονη τάξη, ενώ θεώρησαν καθαρό προϊόν το “εθνικό εισόδημα”, πλησιάζοντας κατά πολύ στην σημερινή του έννοια. Συμπερασματικά, οι Οικονομολόγοι Φυσιοκράτες, στοχεύουν στην ενίσχυση της παραγωγικότητας από την κρατική μηχανή, διαμορφώνοντας ένα καθεστώς ελεύθερου εμπορίου, μέσα στο οποίο, να υπάρχει η δυνατότητα να πουληθούν τα γεωργικά προϊόντα, σε μια δίκαιη τιμή, προκειμένου να υπάρξει κέρδος.²³

---

²⁰ Steiner, Phillippe, "Physiocracy and French Pre-Classical Political Economy", 2003, σ.40

²¹ Steiner, Phillippe, "Physiocracy and French Pre-Classical Political Economy", 2003, σ.41

²² Steiner, Phillippe, "Physiocracy and French Pre-Classical Political Economy", 2003, σ.42

²³ Steiner, Phillippe, "Physiocracy and French Pre-Classical Political Economy", 2003, σ.46

Η Οικονομική Φυσιοκρατία, λοιπόν, όπως διαμορφώθηκε από το 1750 και αναπτύχθηκε κυρίως στη Γαλλία και αναπτύχθηκε από τους Οικονομολόγους Φυσιοκράτες, υποστήριζε πως η εκμετάλλευση της γης, είναι η μόνη πηγή ευημερίας της κοινωνίας και του κρατικού πλούτου. Με βάση αυτή την θεωρία, γίνεται ο καταμερισμός τριών κοινωνικών τάξεων:²⁴

I) **Παραγωγοί:** Πρόκειται για όσους ασχολούνται με την παραγωγή και δημιουργούν καθαρό προϊόν, σε αντιθεση με τα ορυχεία και τα μεταλλεία, για παράδειγμα, που θεωρούνται ότι παράγουν ακαθόριστα προϊόντα. Τα καθαρά προϊόντα, είναι ουσιαστικά εκείνα τα οποία μπορούν να αναπαραχθούν σε κάποια άλλα και δεν αποτελούν πλούτο, χωρίς καμία περαιτέρω επεξεργασία.

“Είναι δε η μόνη παραγωγική, αφού μόνο αυτή παράγει περισσότερα απ’ όσα ξοδεύει η προέκταση αυτής της φυσικής τάξης στη θεωρία για το καθαρό προϊόν, οδηγεί στη Θεοκρατία, Theocracy, όπου ο Θεός είναι ο μόνος παραγωγός δημιούργησε -έπλασε- μεν τον κόσμο, όμως δεν παρεμβαίνει στη φύση και στ’ ανθρώπινα γεγονότα, προπαντός, δεν αποκαλύπτεται υπερφυσικά όλα αυτά, πάντα κατά τους Θεοκρατικούς, αφού μόνο η φύση με τις δυνάμεις της, φυσικές δυνάμεις μπορεί να μεταμορφώνει δωρεάν την ύλη, η οποία βεβαίως δεν είναι μόνο προς την χρήση του ανθρώπου”²⁵. Τα καθαρά προϊόντα, λοιπόν, αποτελούν και τον καθαρό πλούτο. Οι καρποί, τα θηράματα και η αλιεία, μπορούν να επεξεργαστούν από τον άνθρωπο, προκειμένου να ικανοποιήσει τις καταναλωτικές του ανάγκες και να τα αυξήσει μέσα από τις κατάλληλες διεργασίες.

II) **Κυρίαρχη** (Γαιοκτήμονες και Κράτος). Μια χώρα, δηλαδή, περιλαμβάνει τον εθνικό πλούτο, (όλα τα υλικά αγαθά) και τα κοινά σε όλους αγαθά, όπως είναι οι βιβλιοθήκες, τα πάρκα κ.α..

III) **Άγονη ή Στείρα** (Εμποροι, Ανταλλαγές Αξιών κι Επιτηδευματίες & Βιοτέχνες: Μετατροπές Αξιών). Αφορά την ομάδα ανθρώπων που απλά καταναλώνει προϊόντα απευθείας από την γη, χωρίς να δημιουργεί νέα αγαθά.

Συμπερασματικά, σκοπός των παραπάνω είναι να πραγματοποιηθούν οι σωστές μεταρρυθμίσεις, ώστε να διατηρηθεί η παλιάς μορφής κοινωνία και τα προνόμια που αυτή

---

²⁴ Ronald Meek, “The Economics of Physiocracy”, 1962, σσ.55-58

²⁵ Henry William Spiegel, “The Growth of Economic Thought”, 1983, σ.60

προσφέρει, αποστασιοποιημένη από από την κυρίαρχη τάξη των γαιοκτημόνων και αριστοκρατών. Το κυριότερο επιχείρημα των Φυσιοκρατών εναντίον των Μερκαντιλιστών, είναι η υποστήριξη και υιοθέτηση του φυσικού νόμου, μέσα από την έννοια του καθαρού προϊόντος. Η ευημερία της κοινωνίας, θα επιτευχθεί μόνο με τα φυσικά κίνητρα και περιορισμούς. Όλος ο πλούτος προέρχεται από την γεωργία και όχι από την βιομηχανία.²⁶

Σύμφωνα με τον Φρανσουά Κενέ, “πηγή πλούτου όλου του κράτους είναι η γεωργία. Για προστασία του *produit net* και ευημερία του έθνους και της κοινωνίας είναι, ότι οι φόροι στην γεωργία πρέπει είναι μέτριοι αυτοί που καταλήγουν στη βασική πηγή πλούτου την τάξη των γαιοκτημόνων. Όσοι είναι στην στείρα τάξη δεν πληρώνουν φόρους επειδή είναι στείρα τάξη”.²⁷ Τέλος, οι Φυσιοκράτες, αρνούνται κατηγορηματικά την κυριαρχία των γαιοκτημόνων και την αρχή της ιδιόκτητης γης.²⁸

Οι Φυσιοκράτες πιστεύουν στην ύπαρξη μιας φυσικής τάξης, που επιτρέπει σε όλους τους ανθρώπους να ζουν ειρηνικά, ανακαλύπτοντας τους νόμους της φύσης, που θα τους επιτρέψουν να ζήσουν όλοι μαζί σε μια κοινωνία, χωρίς να χάσουν τις ελευθερίες και τα δικαιώματά τους. Ο ορισμός της φυσικής τάξης, προέρχεται από την Κίνα. Η έννοια της φυσικής τάξης προέρχεται από την Κίνα. Οι Κινέζοι πιστεύουν ότι η καλή διακυβέρνηση μιας χώρας, εξαρτάται από την αρμονία ανάμεσα στους κυβερνητικούς θεσμούς και την φυσική τάξη, όπως την περιέγραψε παραπάνω ο Κενέ.²⁹

Οι Φυσιοκράτες, και ειδικότερα η Turgot, πίστευαν η ανάπτυξη της οικονομίας, βασίζεται στην σωστή οργάνωση και πρακτική του κάθε τομέα της ξεχωριστά. Το κάθε μέλος μιας κοινωνίας, είναι σε θέση να ξεχωρίσει τα αγαθά που χρειάζεται και πώς να τα εκμεταλλευτεί κατάλληλα, είτε μόνο προς δικό του όφελος είτε και προς όφελος των υπολοίπων. Οι ανάγκες πολλών ανθρώπων, εξαρτώνται από την δουλειά που θα προσφέρουν άλλοι άνθρωποι, με διαφορετικές ανάγκες και δεξιότητες. Ωστόσο, το οικονομικό σύστημα μιας χώρας, λειτουργεί καλύτερα όταν υπάρχει συμπληρωματική σχέση ανάμεσα στις ανάγκες ενός ατόμου και τις επιθυμίες των άλλων. Οι εμπορικοί περιορισμοί, μπορούν να προσθέσουν εμπόδια και αρνητικά αποτελέσματα σε αυτή την αλληλοεξαρτώμενη σχέση μεταξύ των ανθρώπων.³⁰

---

²⁶ Steiner, Phillippe, “Physiocracy and French Pre-Classical Political Economy”, 2003, σ.50

²⁷ A. L. Muller, “Quesnay's Theory of Growth: A Comment”, 1978, σ.66

²⁸ Steiner, Phillippe, “Physiocracy and French Pre-Classical Political Economy”, 2003, σ.51

²⁹ Steiner, Phillippe, “Physiocracy and French Pre-Classical Political Economy”, 2003, σ.52

³⁰ Steiner, Phillippe, “Physiocracy and French Pre-Classical Political Economy”, 2003, σ.61

Anne Robert Jacques Turgot (1727-1781)

Το σύνθημα “laissez faire” διαδόθηκε από τον Γάλλο Φυσιοκράτη Βενσάν ντε Γκουρναί (Vincent de Gournay), βασιλικό επίτροπο, επηρεασμένο από την θεωρία του Κενέ σχετικά με το κινέζικο πρότυπο. Ο Γκουρναί, την δεκαετία του 1750, ενθουσιάστηκε από τον ανεκδοτολογικό διάλογο των Κολμπέρ-ΛεΖέντρ και αφομοίωσε το σύνθημα “laissez faire”, που σημαίνει “αφήστε να δημιουργηθούν και αφήστε να ρέυσουν”. Ο Γκουρναί, υπήρξε ένθερμος υποστηρικτής της κατάργησης των περιορισμών στο εμπόριο και της άρσης του κρατικού ελέγχου στην βιομηχανία της Γαλλίας.³¹

Η φράση «on laisse faire la nature», που σημαίνει, “αφήστε την φύση να ακολουθήσει την πορεία της”, ακούστηκε για πρώτη φορά από τον Μπουαζιλμπέρ, ενώ αργότερα την υιοθέτησαν και οι ντ'Αρτζενσόν και Γκουρναί. Ο ντ'Αρτζενσόν, ήταν περισσότερο γνωστός για το παρόμοιο αλλά λιγότερο επιδραστικό σύνθημα “Pas trop gouverner”, που σημαίνει, “μην κυβερνάτε υπερβολικά, μην ασκείτε υπερβολική διακυβέρνηση”. Ο Γκουρναί, από την άλλη, παρόλο που δεν άφησε πολλά γραπτά κείμενα, που αφορούν την οικονομία και τις απόψεις του για αυτή, επηρέασε σε μεγάλο βαθμό πολλούς συγχρόνους του, ιδιαίτερα Φυσιοκράτες. Οι περισσότεροι αποδίδουν στο πρόσωπό του το σύνθημα laissez faire και την φιλοσοφία που υπάρχει πίσω από αυτό.³²

Στην Αγγλία του 17ου αιώνα, είχαν ήδη εμφανιστεί μια σειρά από οικονομικής φύσης συνθήματα, που αφορούσαν το εμπόριο. Η γαλλική έκφραση laissez faire, ξεκίνησε να επηρεάζει την Αγγλία κατά το τέλος του 18ου αιώνα, μέσα από τα διαδεμένα έργα των Φυσιοκρατών. Πιο συγκεκριμένα, οι ιδέες του γαλλικού συνθήματος, εμφανίζονται στο έργο

³¹ Steiner, Phillippe, “Physiocracy and French Pre-Classical Political Economy”, 2003, σ.62

³² Steiner, Phillippe, “Physiocracy and French Pre-Classical Political Economy”, 2003, σ.63

των Κολμπέρ και Λε Ζέντρ, «Βασικές Αρχές του Εμπορίου» (Principles of Trade) και των Τζωρτζ Ουάτλεϋ με τον Βενιαμίν Φρανκλίνο).³³

Το σύνθημα των Φυσιοκρατών, *laissez faire*, εμφανίστηκε, λοιπόν, τον 18ο αιώνα στην Γαλλία, αποτελούμενο καθαρά από οικονομικές θεωρίες. Αναπτύχθηκε από σύγχρονους και μεταγενέστερους οικονομολόγους, με πρώτο τον Άνταμ Σμιθ. Στο βιβλίο «Laissez Faire και Γενικό Κράτος Πρόνοιας» (Laissez Faire and the General Welfare State) σημειώνεται πως «...οι φυσιοκράτες, αντιδρώντας στους υπερβολικούς мерκαντιστικούς περιορισμούς της Γαλλίας της εποχής τους, εξέφρασαν την πίστη τους σε μία "φυσική τάξη", την ελευθερία, υπό την οποία τα άτομα ακολουθώντας τα προσωπικά (εγωιστικά) τους συμφέροντα, συνεισέφεραν στο γενικό καλό και την γενική πρόοδο. Από τη στιγμή που κατά την άποψή τους, αυτή η φυσική τάξη λειτουργούσε επιτυχώς χωρίς την αρωγή της κυβέρνησης, συμβούλευαν το κράτος να περιορίσει την δικαιοδοσία του στην υποστήριξη των δικαιωμάτων της ιδιωτικής περιουσίας και της ατομικής ελευθερίας, να αποσύρει όλα τα τεχνητά εμπόδια στην εμπορική δραστηριότητα, και να καταργήσει όλους τους άχρηστους νόμους».³⁴

Το φυσιοκρατικό σύνθημα, *laissez faire*, μπορεί να θεωρηθεί παράλληλα και ένα στοιχείο του Διαφωτισμού. Η έννοια του συνθήματος, αποτελεί το εργαλείο της απελευθέρωσης του ανθρώπου από τους περιορισμούς του κράτους, μέσα από την αποκατάσταση ενός φυσικού συστήματος, το οποίο προσφέρει το ανεμπόδιστο στις ανθρώπινες δυνατότητες. Ο Άνταμ Σμιθ, υποστηρίζει τις ελεύθερες αγορές, ως την ανάλογη φυσική πραγματικότητα, οι οποίες θα αποτελέσουν ένα οργανικό στοιχείο της οικονομίας μιας χώρας. Για τον Σμιθ, το *laissez-faire* ήταν “ένα πρόγραμμα για την κατάργηση των νόμων που περιορίζουν την αγορά, ένα πρόγραμμα για την αποκατάσταση της τάξης και για την ενεργοποίηση των δυνατοτήτων για ανάπτυξη”.³⁵

Ωστόσο, ο Άνταμ Σμιθ και οι σημαντικοί κλασσικοί οικονομολόγοι, όπως ο Τόμας Μάλθους και ο Ντέιβιντ Ρικάρντο, δεν χρησιμοποιούσαν την έκφραση αυτολεξί. Εκείνος που την χρησιμοποίησε, ήταν ο Τζέρεμι Μπένθαμ σε ένα λήμμα για την έκδοση του 1824 της *Encyclopaedia Britannica*, ο οποίος ουσιαστικά διέδωσε τον όρο στο εξωτερικό και την κατέστησε κοινή στην χώρα της Αγγλίας. Ο Άνταμ Σμιθ, από την άλλη, χρησιμοποίησε για πρώτη φορά τη μεταφορά του «αόρατου χεριού» στο βιβλίο του «Η Θεωρία των Ηθικών Συναισθημάτων». Σε αυτό το έργο του, περιγράφει τα αρνητικά αποτελέσματα που

³³ Ronald Meek, “The Economics of Physiocracy”, 1962, σ.67

³⁴ Ronald Meek, “The Economics of Physiocracy”, 1962, σ.68

³⁵ Ronald Meek, “The Economics of Physiocracy”, 1962, σ.69

προκύπτουν στην οικονομία μιας χώρας, όταν η οργάνωση αυτής προκύπτει από το ατομικό οικονομικό συμφέρον και όχι από το συλλογικό. Η ιδέα το «αόρατο χέρι», είναι επηρεασμένη από τον Μπερνάρ ντε Μαντεβίλ (Bernard de Mandeville) στο Μύθο των Μελισσών. Στην πολιτική οικονομία, η ιδέα αυτή και το δόγμα του laissez-faire ήταν συγγενική.³⁶

---

³⁶ Ronald Meek, “The Economics of Physiocracy”, 1962, σ.70

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο: ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ

Ο θεσμός της ιδιωτικής περιουσίας, σχετίζεται άμεσα με όλες τις νομικές θεωρίες που αφορούν την αξία της γης. Το Tableau economique, σε συνδυασμό με την ιδέα του ατομικισμού, βασίζεται στον παραπάνω θεσμό, ως ένα σημαντικό εργαλείο για την ύπαρξη και την λειτουργία του. Οι Φυσιοκράτες πίστευαν ότι ο θεσμός της ιδιωτικής ιδιοκτησίας, είναι ο βασικός παράγοντας ανάπτυξης όλων των υπόλοιπων κοινωνικών θεσμών. Στην πράξη, υποστήριζαν ότι οι ιδιοκτήτες πρέπει να απολαμβάνουν 2/5 για τα πλεονάσματα γης και να λαμβάνουν τα τέλη, διαφορετικά οι καλλιεργητές θα πάψουν να υφίστανται.³⁷

Ο Φυσιοκράτης Turgot ήταν από τους πρώτους Οικονομολόγους που πίστευαν ότι "οι διαδοχικές εφαρμογές της μεταβλητής εισόδου θα προκαλέσουν την ανάπτυξη του προϊόντος, πρώτα με αυξανόμενο ρυθμό, αργότερα με μειωμένο ρυθμό μέχρι να φτάσει στο μέγιστο". Επομένως, ο εθνικός πλούτος δεν είναι άπειρος και τα κέρδη που προέρχονται από την εκμετάλλευση της γης, έχουν κάποιο όριο. Στο tableau economique, σε συνδυασμό με τα τεχνολογικά μέσα, μπορεί κανείς να διακρίνει τους τρόπους και τις ευκαιρίες με τα οποία κάποιο οικονομικό σχέδιο μπορεί να επιτύχει κέρδη, αλλά και τον τρόπο διανομής τους στα μέλη της κοινωνίας, με σκοπό την ευημερία και την οικονομική ανάπτυξη.³⁸

Οι καινοτόμοι Οικονομολόγοι Φυσιοκράτες, εισήγαγαν στην παγκόσμια οικονομική σκέψη, τον πολλαπλασιαστή. Στη μακροοικονομία μέχρι και σήμερα, ένας συντελεστής πολλαπλασιασμού είναι ένας παράγοντας αναλογικότητας που μετρά πόσο μεταβάλλεται μια ενδογενής μεταβλητή ως ανταπόκριση σε μια αλλαγή σε κάποια εξωγενή μεταβλητή. Στη νομισματική μικροοικονομία και στον τραπεζικό τομέα, ο πολλαπλασιαστής χρημάτων μετράει πόσο αυξάνεται η προσφορά χρήματος σε συνάρτηση με τη μεταβολή της νομισματικής βάσης. Ο πολλαπλασιαστής μπορεί να διαφέρει από χώρα σε χώρα και επίσης θα ποικίλει ανάλογα με τα μέτρα που εξετάζονται. Επίσης, οι πολλαπλασιαστές, μπορούν να υπολογιστούν και να αναλυθούν, ώστε να επεξηγήσουν τις συνέπειες της δημοσιονομικής πολιτικής και άλλων εξωγενών μεταβολών, στην συνολική παραγωγή μιας χώρας. Επιπλέον, υπάρχουν και άλλοι τύποι φορολογικών πολλαπλασιαστών, διαθέσιμων για ανάλυση, που περιγράφουν τις μεταβολές των φόρων, όπως για παράδειγμα οι αναλογικοί φόροι ή οι φόροι κατ' αποκοπή.³⁹

³⁷ Ronald Meek, "The Economics of Physiocracy", 1962, σ.88

³⁸ Ronald Meek, "The Economics of Physiocracy", 1962, σ.89

³⁹ Ronald Meek, "The Economics of Physiocracy", 1962, σ.90

Όλα τα παραπάνω, έχουν το χαρακτηριστικό του μεταφυσικού, αφού η παραπάνω ανάλυση αυτού του οικονομικού μηχανισμού, συναντά προβλήματα στην πρακτική. Ουσιαστικά, σύμφωνα με το παρόν οικοδομημένο κοινωνικό σύστημα, μόνο οι γαιοκτήμονες έχουν δικαίωμα στο να απολαύσουν τα αγαθά που δημιουργεί η γη. Από την άλλη μεριά, η αγροτική οικογένεια που ασχολείται με την εκμετάλλευση της γης, πληρώνει ενοίκιο της έκτασης που απασχολεί, με το πλεόνασμα της παραγωγικότητας. Το ενοίκιο αυτό οφείλεται στη παραγωγικότητα της γης, από το οποίο προέρχεται και το πλεόνασμα. Το μεταφυσικό στοιχείο είναι εμφανές στο πλεονέκτημα που υποστηρίζουν ότι έχουν οι γαιοκτήμονες. Οι τελευταίοι, θεωρούν ότι δικαιωματικά τους ανήκει η γη, καθώς, αφού καταναλωθεί το απαιτούμενο παραγωγικό σύνολο από τον αγρότη, τα υπόλοιπα αγαθά, ανήκουν στον άρχοντα της γης, τον γαιοκτήμονα και όχι τον αγρότη.⁴⁰

Από την άλλη μεριά όμως, θα μπορούσε να υποστηριχθεί και το γεγονός ότι δεν μπορεί να υπάρξει παραγωγή χωρίς την εργασία των αγροτών. Επομένως, η εργασία είναι εκείνη που παράγει το πλεόνασμα και όχι η γη χωρίς καμία προηγούμενη επεξεργασία. Οι γαιοκτήμονες, λοιπόν, καταναλώνουν χωρίς να δουλεύουν την γη, απλά επειδή είναι ιδιοκτήτες. Η ίδια λογική, μπορεί να υποστηριχθεί και από τους βιοτέχνες. Εκείνοι είναι που παράγουν το πλεόνασμα, με την χρήση των κατάλληλων εργαλείων (δρεπάνια, ινία, σχοινιά κλπ.), αλλά και με την ευχαρίστηση που παρέχουν στον καταναλωτή, η οποία υπερβαίνει πολλές φορές, την τιμή των αγαθών. Οποιοσδήποτε οικονομικός κλάδος ακολουθήσει την παραπάνω πολιτική σκέψη, θα καταλήξει σε ένα παρεμφερές θεωρητικό αποτέλεσμα.⁴¹

Οι Οικονομολόγοι Φυσιοκράτες, όπως ο Κενε και η Anne Robert Jacques Turgot, και άλλοι, αναγνώρισαν ότι η παραγωγική διαδικασία, μπορεί να επιτευχθεί όταν υπάρχει το κατάλληλο πλεόνασμα που προκύπτει από την εργασία των αγροτών. Αντίστοιχο κεφάλαιο, είναι απαραίτητο και την συντήρηση των αγροτών, ώστε να είναι ικανοί να συνεχίσουν να παράγουν και να προσφέρουν κέρδη, μέσα από την εργασία τους. Πιο συγκεκριμένα, ο Turgot αναγνωρίζει ότι “υπάρχει το κόστος ευκαιρίας και ο κίνδυνος που συνεπάγεται η χρησιμοποίηση κεφαλαίου για κάτι άλλο από την ιδιοκτησία της γης και προωθεί το ενδιαφέρον που εξυπηρετεί μια στρατηγική λειτουργία στην οικονομία”.⁴²

Οι ιδέες των Φυσιοκρατών, όπως ήδη προαναφέρθηκε, επηρέασαν τον Ανταμ Σμιθ, τον Ντέιβιντ Ρικάρντο, τον Στουάρ Μιλ, και κυρίως τον Χένρι Τζορτζ και άλλους οικονομολόγους, οι οποίοι φαίνεται ότι, αρχικά, είχαν καταλήξει στα ίδια συμπεράσματα. Το

⁴⁰ Yves Charbit; Arundhati Virmani, "The Political Failure of an Economic Theory: Physiocracy", 2002, σ.44

⁴¹ Yves Charbit; Arundhati Virmani, "The Political Failure of an Economic Theory: Physiocracy", 2002, σ.45

⁴² Yves Charbit; Arundhati Virmani, "The Political Failure of an Economic Theory: Physiocracy", 2002, σ.46

βασικότερο αυτών είναι ότι ο αγρότης, ήταν η κινητήρια δύναμη πίσω από το μονομερές φορολογικό κίνημα. Το κίνημα αυτό, έχει βασικό στοιχείο τον ενιαίο φόρο, μια πρόταση για την ετήσια φορολόγηση της γης, ως την κύρια ή μοναδική πηγή δημόσιων εσόδων.⁴³

Ο Φυσιοκράτης Φρανσουά Κενέ, υποστήριζε ακράδαντα ότι το εμπόριο και η βιομηχανία, δεν αποτελούν πηγές πλούτου. Στο χειρόγραφό του, *Tableau Economique* το 1758, ανέλυσε τους λόγους που το γεωργικό πλεόνασμα με την μορφή ενοικίου, μισθού ή αγοράς, ήταν οι ο πραγματικός παράγοντας ρύθμισης του οικονομικού συστήματος της κοινωνίας. Ο νομοθετικός κανονισμός, αποτελεί εμπόδιο στη ροή του εισοδήματος σε όλες τις κοινωνικές τάξεις, ενώ οι φόροι επί της παραγωγικότητας της γης, είναι αρκετά υψηλοί, σε σχέση με την φορολογία μη παραγωγικών κατηγοριών, όπως αυτή που αφορά τους ιδιοκτήτες γης. Το *Tableau économique* ή ο οικονομικός πίνακας είναι ένα οικονομικό μοντέλο που περιγράφηκε για πρώτη φορά από τον Γάλλο οικονομολόγο Κενε το 1758, που αποτέλεσε το θεμέλιο της Φυσιοκρατικής σχολής οικονομικών.⁴⁴

---

⁴³ Ronald Meek, "The Economics of Physiocracy", 1962, σ.93

⁴⁴ Ronald Meek, "The Economics of Physiocracy", 1962, σ.95

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο: Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΤΗΣ ΦΥΣΙΟΚΡΑΤΙΑΣ

Αν και το φεουδαρχικό σύστημα, είχε πάψει να υφίσταται στην χώρα της Γαλλίας, ήδη από τον 18ο αιώνα, η γαλλική οικονομία είχε διατηρήσει την φεουδαρχική δομή. Τα γεωργικά αγαθά, όπως και οι φόροι που εισπράττονταν από την ιδιωτικοποίηση της γης, αποτελούσαν την κύρια πηγή συντήρησης πολλών τομέων της χώρας, όπως ο στρατός, η Αυλή, ο πολιτισμός κ.α.. Τα κέρδη που προσέφερε η γη, εισπράττονταν και από τους γεωργούς, οι οποίοι, όχι μόνο έπρεπε να εξασφαλίσουν τα απολύτως απαραίτητα για την διαβίωσή τους, αλλά και να πληρώσουν οι ίδιοι από το πλεόνασμά τους, τους σπόρους και τα εργαλεία, ώστε να είναι ικανοί να συνεχίσουν να εκμεταλλεύονται την γη.⁴⁵

Η πρώτη Φυσιοκράτης, που διατύπωσε μια ολοκληρωμένη θεώρηση της οικονομικής, και όχι μόνο προόδου, ήταν η Turgot, στο έργο της, «Φιλοσοφική ανασκόπηση των διαδοχικών προόδων του ανθρώπινου μυαλού» το 1750. Η Τουργό, υποστήριξε ότι η ανάπτυξη της χώρας, δεν βασίζεται σε έναν συγκεκριμένο τομέα, αλλά έχει την βάση της στο σύνολο των θεσμών, των νόμων και κανονισμών, που διέπουν την κοινωνία, τον πολιτισμό και την οικονομία του κράτους.⁴⁶

Η Τουργό, κατάφερε να διοριστεί Υπουργός Οικονομικών υπό την βασιλεία του Λουδοβίκου XVI, το 1774. Σε μια κρίσιμη εποχή για την Γαλλία, η Φυσιοκράτης Τουργκό, ανέλαβε να αναδιοργανώσει οικονομικά όλους τους παραγωγικούς τομείς. Έλεγε όλες τις κρατικές δαπάνες και υποθήκες των πολιτών, τις καταχρήσεις των πιο ισχυρών, ενώ επέβαλε την αναδιανομή των κοινωνικών θέσεων και θέσπισε τις συντάξεις. Επίσης, θεώρησε την μεταρρύθμιση της *Ferme Générale*, όπου ανανέωσε κάποιους ορισμούς των μισθώσεων και έθεσε τον πρότυπο του τακτικού προϋπολογισμού της χώρας. Τα μέτρα που πήρε η Τουργκό κατάφεραν να μειώσουν σημαντικά το κρατικό έλλειμμα και να αυξήσουν το γαλλικό πλεόνασμα.⁴⁷

---

⁴⁵ Steiner, Phillippe, “Physiocracy and French Pre-Classical Political Economy”, 2003, σ.80

⁴⁶ Peter D. Groenewegen, “Οικονομικά του δέκατου όγδοου αιώνα: Turgot, Beccaria and Smith και οι Σύγχρονοι”, 2002, σ.80

⁴⁷ Peter D. Groenewegen, “Οικονομικά του δέκατου όγδοου αιώνα: Turgot, Beccaria and Smith και οι Σύγχρονοι”, 2002, σ.81

Βασιλιάς Λουδοβίκος XVI (1754-1793)

Η Τουργκό, εξέθεσε σχεδόν αμέσως διάταγμα, προκειμένου να υπάρξει ελεύθερο εμπόριο σιτηρών, το οποίο, όμως, δεν τέθηκε ποτέ σε εφαρμογή. Συνάντησε μεγάλη επίθεση από την αντιπολίτευση και όχι μόνο, ενώ η κακή σοδειά σιτηρών του 1774, δεν άφησε να γίνει δυνατή η πρακτική αυτού του διατάγματος. Παράλληλα, η Τουργκό, παρουσίασε τα Έξι Δείγματα, τα οποία είχαν ως αντικείμενο την επιεική φορολογία και την κατάργηση του προνομίου του ίδιου του βασιλιά απέναντι σε αυτή. Τα διατάγματα αυτά, εγκρίθηκε το 1776, αλλά η εναντίωση των ευγενών και του κοινοβουλίου, ήταν αρκετά έντονη, με αποτέλεσμα να προχωρήσει σε πρακτικό στάδιο. Ίσως τα πράγματα να είχαν πάρει διαφορετική τροπή, αν η Τουργκό είχε κρατήσει μια πιο διπλωματική στάση και είχε δημιουργήσει σχέση εμπιστοσύνης με τον βασιλιά και τους υπόλοιπους Υπουργούς.⁴⁸

Η Τουργκό, σε κοινή ιδεολογία με τους υπόλοιπους Φυσιοκράτες, πίστευε στον βασιλιά και το απολυταρχικό σύστημα, με την προϋπόθεση ότι ο μονάρχης θα προβεί στις απαιτούμενες μεταρρυθμίσεις, ώστε να επικρατήσει η ευημερία στην χώρα. Αντιτάχθηκε σθεναρά στο πλαίσιο εξέλιξης των κοινοβουλευτικών εκλογών, υποστηρίζοντας ότι θα πρέπει να κατέχουν μόνο τον θεσμό της δικαιοσύνης και τίποτα παραπάνω, φοβούμενη ότι ίσως επιστρέψει η πραγματικότητα του παλιού κοινοβουλίου. Η Τουργκό, υποστήριζε ότι οι ιδιοκτήτες της γης θα έπρεπε να απαρτίζουν το εκλογικό σώμα, χωρίς να γίνεται κανένας διαχωρισμός μεταξύ τους. Ο βασιλιάς Λουδοβίκος XVI, παραδέχτηκε ότι οι ιδέες της Τουργκό ήταν πολύ προχωρημένες για την εποχή και δύσκολα θα μπορούσαν να γίνουν αποδεκτές από τους υπόλοιπους Υπουργούς και άρχοντες. Παρόλα αυτά, η Τουργκό κατάφερε να φέρει έναν επαναστατικό τόνο στην βασιλική Αυλή και το κοινοβούλιο, επιτιθέμενη στο προνόμιο και τους δυνατούς.⁴⁹

⁴⁸ Peter D. Groenewegen, “Οικονομικά του δέκατου όγδοου αιώνα: Turgot, Beccaria and Smith και οι Σύγχρονοι”, 2002, σ.83

⁴⁹ Peter D. Groenewegen, “Οικονομικά του δέκατου όγδοου αιώνα: Turgot, Beccaria and Smith και οι Σύγχρονοι”, 2002, σ.84

Ο Φρανσουά Κενέ (François Quesnay), ήταν ο πρώτος σύγχρονος οικονομολόγος και ιδρυτής της πολιτικής οικονομίας. Το έργο του "Οικονομικός Πίνακας" ("Tableau économique") το 1758, τον αξίωσε σε αυτή την θέση, καθώς μέσα από αυτό, παρουσίασε ολόκληρη την οικονομία και τα αποτελέσματά της. Ο Κενέ μέσα σε αυτό το καινοτόμο έργο, απεικονίζει τη ροή των γεωργικών αγαθών κατά τη διαδικασία της παραγωγής και της κατανάλωσής τους, που ελάχιστα διαφέρουν από τις εκροές της βιομηχανικής παραγωγής, χρησιμοποιώντας αφηρημένους οικονομικούς και χωρίς να υιοθετεί ένα συγκεκριμένο οικονομικό πρότυπο.⁵⁰

Ο Οικονομικός Πίνακας του Κενέ παρουσιάζει ουσιαστικά, την κατανομή των κοινωνικών προϊόντων μεταξύ των κοινωνικών τάξεων, δηλαδή των αγροτών, των βιομηχάνων και των γαιοκτημόνων. Στον Οικονομικό Πίνακα παρουσιάζεται όλο το απόθεμα των αγαθών, τα οποία διαχωρίζονται σε αγροτικά, βιομηχανικά και στο χρήμα, προσιτά και στις τρεις κοινωνικές τάξεις. Κατά την διάρκεια του 18ου αιώνα στην Γαλλία, πραγματοποιούνται ροές τόσο του χρήματος όσο και των αγαθών, με φυσικό αποτέλεσμα, οι τρεις κοινωνικές τάξεις, να έχουν εξασφαλίσει η κάθε μία ένα σύνολο διαφόρων αγαθών. Τα προϊόντα αυτά, θα τα χρησιμοποιήσουν στην συνέχεια στην παραγωγική διαδικασία. Οι αγρότες για να καλλιεργήσουν την γη και να πληρώσουν τον φόρο της γης, οι βιομήχανοι θα τα χρησιμοποιήσουν ως πρώτες ύλες ώστε να τις μετατρέψουν σε βιομηχανικά αγαθά και οι γαιοκτήμονες διαθέτουν άμεσα, αγροτικά και βιομηχανικά αγαθά, έτοιμα για κατανάλωση.⁵¹

Στον "Πίνακα του Κενέ", παρουσιάζονται ξεκάθαρα οι τρεις κοινωνικές τάξεις, οι γαιοκτήμονες, οι καλλιεργητές και οι βιοτέχνες, των οποίων οι σχέσεις εμφανίζονται ως εξής:⁵²

1. Οι καλλιεργητές- αγρότες, στην αρχή κάθε χρόνου διατηρούν ένα απόθεμα, το οποίο είναι ουσιαστικά το πλεόνασμα της παραγωγής του προηγούμενου χρόνου. Το απόθεμα αυτό το χρησιμοποιούν για την διατροφή τους και την γενικότερη διαβίωσή τους, ενώ ταυτόχρονα από αυτό αγοράζουν τον απαραίτητο σπόρο και άλλα εργαλεία, για την καλλιέργεια της γης κατά το νέο έτος. Σύμφωνα με τον Κενέ, η καλλιέργεια του νέου έτους, θα είναι η διπλάσια από το προηγούμενο απόθεμα των καλλιεργητών. Με αυτό τον τρόπο, είναι σε θέση να αναπληρώσουν το ποσοστό του αποθέματος που κατανάλωσαν, ενώ το νέο

---

⁵⁰ Steiner, Phillippe, "Physiocracy and French Pre-Classical Political Economy", 2003, σ.90

⁵¹ Steiner, Phillippe, "Physiocracy and French Pre-Classical Political Economy", 2003, σ.91-92

⁵² Steiner, Phillippe, "Physiocracy and French Pre-Classical Political Economy", 2003, σσ. 95-97

πλεόνασμα, το καταβάλλουν στους γαιοκτήμονες, ως φόρο για το κομμάτι γης που καλλιεργούν και κατέχουν.

2. Οι γαιοκτήμονες με τη σειρά τους καταναλώνουν άμεσα ένα μέρος αυτού το αποθέματος που πληρώνεται από τους γεωργούς, ένα ακόμα ποσοστό διαθέτουν για την συντήρηση της Αυλής τους, ενώ με το υπόλοιπο τμήμα αυτού, πληρώνουν τους βιοτέχνες για την αγορά εργαλείων.

3. Τέλος, οι βιοτέχνες, δημιουργούν οι ίδιοι νέα παραγωγή, της οποίας είναι οι μόνοι ιδιοκτήτες. Επομένως, το εισόδημά τους είναι ακαθόριστο και το καταναλώνουν στην διαβίωσή τους, στην αγορά πρώτων υλών και στην συντήρηση μηχανημάτων και εργαλείων.

Συμπερασματικά, οι γαιοκτήμονες και οι βιοτέχνες, σε αντίθεση με τους καλλιεργητές-γεωργούς, δεν συνεισφέρουν καθόλου στο πλεόνασμα, αφού το μόνο πλεόνασμα που προκύπτει είναι αυτό που προέρχεται από τη γη.

Οι Φυσιοκράτες, ως υποστηρικτές του παραπάνω συμπεράσματος, εκτιμούσαν ότι η γη είναι η κύρια πηγή του εθνικού πλούτου αφού μόνο αυτή, κατά την άποψή τους, παράγει καθαρό πλεόνασμα. Οι άλλες δυο κοινωνικές τάξεις των γαιοκτημόνων και των βιοτεχνών, θεωρούνται στείρες, αφού είτε προσδίδουν στα αγροτικά προϊόντα καταναλωτική μορφή, είτε μέσω της εργασίας τους, τα προσθέτουν την αξία της δικής τους εργασίας και παραγωγής. επομένως, τα αγροτικά προϊόντα θα πρέπει να πωλούνται σε υψηλότερες τιμές, ενώ τα βιομηχανικά σε χαμηλότερες, ώστε να αυξηθεί το αγροτικό εισόδημα και να επικρατήσει οικονομική, πολιτική και κοινωνικής ευημερία στην χώρα.⁵³

Παράλληλα, όμως, οι Φυσιοκράτες, αναγνώριζαν και την τάξη των γαιοκτημόνων ως νόμιμοι δικαιούχοι των εκτάσεων καλλιεργήσιμης γης και των εσόδων του πλεονάσματος που προέκυπτε από την εκμετάλλευσή της, αφού οι πρόγονοί τους ήταν εκείνοι που κατάφεραν να μεταβάλλουν ένα χέρσο κομμάτι γης σε μια καλλιεργήσιμη και προσοδοφόρα έκταση. Επίσης, αναγνώριζαν και την προβιομηχανική διάρθρωση της κοινωνίας, αφού θα προσέφερε στο κράτος ακόμα περισσότερα οικονομικά κέρδη και πλεονεκτήματα σε όλους τους κοινωνικούς και πολιτικούς τομείς. Εξάλλου, με τη φημισμένη φράση των Φυσιοκρατών, "laissez faire, laissez passer", που αντανάκλούσε όλο το πιστεύω τους,

---

⁵³ Steiner, Phillippe, "Physiocracy and French Pre-Classical Political Economy", 2003, σ.104

ενίσχυαν την άποψή τους για μια ελεύθερη αγορά, μέσα από την επικράτηση των φυσικών οικονομικών νόμων.⁵⁴

Συμπερασματικά, ο Οικονομικός Πίνακας, ή αλλιώς Πίνακας Οικονομικών του François Quesnay, 1759, είναι το καινοτόμο οικονομικό σχέδιο, το οποίο αποτέλεσε το θεμέλιο της οικονομικής φυσιοκρατικής φιλοσοφίας. Αποτελεί, επίσης, την πρώτη σύγχρονη ιδέα για την κυκλοφορία του πλούτου και τις αιτίες των αλληλεπιδράσεων, στον τομέα της οικονομίας. Αυτό το οικονομικό μοντέλο, δημιουργήθηκε με βάση τρεις οικονομικές ιδέες: “Οι ιδιοκτήτες είναι μόνο οι γαιοκτήμονες”, “Οι γεωργοί είναι οι μοναδικοί παραγωγοί” και “Οι τεχνίτες και οι έμποροι, αποτελούν την στείρα οικονομική τάξη”. Η ιδιόκτητη τάξη των γαιοκτημόνων, ως άρχοντες της γης και κύριος αγοραστής των αγαθών των άλλων δύο τάξεων, ήταν ο βασικός παράγοντας της ροής της παραγωγής και των χρημάτων, ανάμεσα στις υπόλοιπες κοινωνικές τάξεις.⁵⁵

Παρακάτω, παρατίθεται ένα παράδειγμα ροής αγαθών και χρημάτων ανάμεσα στις τάξεις, με βάση τις θεωρίες του Οικονομικού Πίνακα του Κενέ.⁵⁶

1. Ο γεωργός παράγει 1.500 μονάδες τροφίμων σε γη μισθωμένη από τον ιδιοκτήτη. Από τις 1.500 μονάδες, διατηρεί τις 600 για να ταΐσει τον εαυτό του, το ζωικό κεφάλαιο του, και όλους τους εργάτες που προσλαμβάνει. Πωλεί τις υπόλοιπες 900 στην αγορά για \$ 1 ανά μονάδα τροφής εκ των οποίων κρατεί ως αποταμίευση τα 150.

2. Ο τεχνίτης παράγει 750 μονάδες χειροτεχνίας. Για να παράγει σε αυτό το επίπεδο, χρειάζεται 300 μονάδες τροφίμων και 150 μονάδες ξένων αγαθών. Το σύνολο είναι 450 μονάδες τροφίμων, 150 μονάδες βιοτεχνίας και 150 μονάδες ξένων προϊόντων. Αγοράζει 300 μονάδες τροφής άξιας 300 δολαρίων από τον αγρότη και αγαθά άξιας 150 δολαρίων από τον έμπορο. Σε αυτό το σημείο, παρατηρείται η πρόβλεψη του Οικονομικού Πίνακα, όσον αφορά την εισαγωγή αγαθών από το εξωτερικό, αλλά και την εξαγωγή προϊόντων σε άλλες χώρες.

3. Ο ιδιοκτήτης, είναι καθαρά ο καταναλωτής τροφίμων και χειροτεχνίας και σε καμία περίπτωση δεν παράγει κάποιο προϊόν ή αγαθό. Κατέχει πρωταρχική θέση μέσα στην οικονομική διαδικασία μιας χώρας, ή μιας μικρότερης κοινωνίας. Η υποτιθέμενη συνεισφορά του στην παραγωγική διαδικασία είναι η ανακατανομή 600 χρηματικών μονάδων που είναι

---

⁵⁴ Steiner, Phillippe, “Physiocracy and French Pre-Classical Political Economy”, 2003, σ.104-105

⁵⁵ Steiner, Phillippe, “Physiocracy and French Pre-Classical Political Economy”, 2003, σ.105

⁵⁶ Steiner, Phillippe, “Physiocracy and French Pre-Classical Political Economy”, 2003, σ.106-109

το ενοίκιο της γης του. Ο ιδιοκτήτης χρησιμοποιεί \$ 300 του ενοικίου για να αγοράσει τρόφιμα από τον αγρότη στην αγορά και \$ 300 για να αγοράσει βιοτεχνίες από τον τεχνίτη. Η επιθυμία του ιδιοκτήτη να καταναλώσει, είναι η αιτία που δαπανά όλο το εισόδημά του σε τρόφιμα και βιοτεχνικά αγαθά, τα οποία παρέχουν εισόδημα στις υπόλοιπες τάξεις.

4. Ο έμπορος είναι ο μηχανισμός εξαγωγής τροφίμων σε αντάλλαγμα ξένων εισαγωγών. Ο έμπορος χρησιμοποιεί τα \$ 150 που έλαβε από τον τεχνίτη για να αγοράσει τρόφιμα από την αγορά και υποτίθεται ότι παίρνει τα τρόφιμα έξω από τη χώρα για να το ανταλλάξει για περισσότερα ξένα προϊόντα.

Ωστόσο, οι Φυσιοκράτες πίστευαν ότι «ούτε η βιομηχανία ούτε το εμπόριο δημιουργούν πλούτο». Μια «εύλογη εξήγηση είναι ότι οι Φυσιοκράτες ανέπτυξαν τη θεωρία τους υπό το πρίσμα της πραγματικής κατάστασης της γαλλικής οικονομίας ...» Η Γαλλία του 17ου και 18ου αιώνα, ήταν μια απόλυτη μοναρχία, ενώ οι ιδιοκτήτες της γης αποτελούσαν το 6-8% του πληθυσμού και κατέχουν το 50% της γης. Η γεωργία συνεισφέρει το μεγαλύτερο ποσοστό πλούτου στην χώρα, σχεδόν το 80%, και ένα μεγάλο τμήμα του πληθυσμού, ασκεί μια γεωργία επιβίωσης που παράγει το απαραίτητο ελάχιστο, με σχεδόν όλο το εισόδημα να απορροφάται από τις ανάγκες σε τρόφιμα. Επιπλέον, οι εξαγωγές αποτελούσαν κυρίως γεωργικά προϊόντα. Δεδομένης αυτής της οικονομικής κατάστασης στη Γαλλία, ήταν αναμενόμενο να δημιουργηθεί ένα οικονομικό μοντέλο, το οποίο θα έδινε τις οδηγίες, ώστε αυτή η τεράστια γεωργική παραγωγή, να την εκμεταλλευθούν σωστά προς όφελος του βασιλιά.⁵⁷

Οι ιδέες των Φυσιοκρατών, βρίσκονται σε πλήρη αντίθεση με τον εμποριοκρατισμό και τους υποστηρικτές του. Ο Κενέ, πρώτος Φυσιοκράτης, είναι ενάντια στην ανάπτυξη της βιομηχανίας και του διεθνούς εμπορίου, αφού υποστηρίζει ότι η βιομηχανία δεν προσφέρει κέρδος στην χώρα. Παρ' όλα αυτά, η βιομηχανία θα βρεθεί στο επίκεντρο της κρατικής οικονομίας, και η προσοχή θα στραφεί από την γεωργία στην εκβιομηχάνιση των περισσότερων σύγχρονων χωρών.⁵⁸

Δεδομένου όλων των παραπάνω, οι Φυσιοκράτες ζητούν την άμεση αναδιοργάνωση της φορολογίας, με την κατάργηση όλων των φόρων και την θέσπιση ενός μόνου φόρου επί του καθαρού προϊόντος που απολαμβάνουν οι γαιοκτήμονες. Με αυτό τον τρόπο, η γαλλική οικονομία δεν επιβαρύνεται. Η αναπόφευκτη αντίδραση των γαιοκτημόνων απέναντι σε αυτή

⁵⁷ Yves Charbit, Arundhati Virmani, "The Political Failure of an Economic Theory: Physiocracy", 2002, σσ.98-100

⁵⁸ Yves Charbit, Arundhati Virmani, "The Political Failure of an Economic Theory: Physiocracy", 2002, σ. 101

την θεώρηση, η οποία έγινε και πράξη όταν ο Φυσιοκράτης Τουργκό έγινε Υπουργός Οικονομίας, έλαβε μεγάλες διαστάσεις, παρασύροντας και πολλούς αγρότες στο πλευρό των αρχόντων τους. Δεν υπήρχε άλλη επιλογή από την μερία της βασιλικής Αυλής, από το να αντικατασταθεί ο Υπουργός Οικονομίας άμεσα. Ύστερα από αυτό το γεγονός, στα τέλη του 18ου αιώνα, η επίδραση των Φυσιοκρατών ήταν όλο και λιγότερη, αφού η θεωρία τους δεν μπορούσε να γίνει πράξη. Παρ' όλα αυτά, κάποια στοιχεία των ιδεών που υποστήριζαν, έγιναν αντικείμενο έρευνας στις νεότερες οικονομικές θεωρίες και σχολές.⁵⁹

---

⁵⁹ Yves Charbit, Arundhati Virmani, "The Political Failure of an Economic Theory: Physiocracy", 2002, σ.105

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η φιλοσοφία των Φυσιοκρατών, αποτελεί την πρώτη ολοκληρωμένη και θεμελιωμένη οικονομική θεωρία, στα πλαίσια του οικονομικού μοντέλου του καπιταλισμού. Το οικονομικό μοντέλο ανάπτυξης των Φυσιοκρατών, βασίστηκε στην αγροτική παραγωγή, η οποία αποτελεί τον κύριο παράγοντα εδραιοποίησης της βιομηχανίας, εξασφαλίζοντας, ταυτόχρονα, τις απαιτούμενες ανάγκες διαβίωσης των αστικών κέντρων. Τα εργαλεία που υπερασπίζεται αυτή η θεωρία προκειμένου να επιτευχθεί η βιομηχανική ανάπτυξη, χρησιμοποιούνται μέχρι και σήμερα σε σύγχρονες χώρες. Το Tableau Economique, θα μπορούσε με τα σημερινά δεδομένα της πληροφορικής, να καταστεί σε ένα οικονομικό μοντέλο προσομοίωσης της σημερινής οικονομικής πραγματικότητας, δίνοντας λύσεις σε κάθε οικονομικό πρόβλημα. Θα μπορούσε, ακόμα, να επιλύσει μια οικονομική κρίση και να επεξεργαστεί τους νόμους και την λειτουργία προσφοράς και ζήτησης.⁶⁰

Η φιλοσοφία των Φυσιοκρατών, ότι το καθαρό πλεόνασμα της οικονομίας μιας χώρας προέρχεται μόνο από την γη και καμία άλλη παραγωγική διαδικασία, φαίνεται πολύ εφικτό στην σημερινή εποχή μιας παγκόσμιας οικονομικής κρίσης κι χρέους, από ότι τα υπόλοιπα σύγχρονα οικονομικά μοντέλα, που οδηγούν σε αδιέξοδα. Η αγροτική παραγωγή δημιουργεί εισόδημα στους παραγωγούς και ταυτόχρονα εξασφαλίζει την οικονομική επάρκεια σε εθνικό επίπεδο, προσφέροντας αύξηση της αγροτικής ζήτησης και ευημερία στο κράτος. Ανεξάρτητα, όμως, από το αν αυτή η θεώρηση μπορεί να γίνει πιο εύκολα ή πιο δύσκολα πράξη, πρέπει να επισημανθεί ότι η οικονομική ανάλυση του φυσιοκρατικού έργου, υπήρξε ιδιαίτερα αναλυτική και πρωτότυπη στην εποχή της.⁶¹

---

⁶⁰ L. Muller, "Quesnay's Theory of Growth: A Comment", 1978, σ.60

⁶¹ L. Muller, "Quesnay's Theory of Growth: A Comment", 1978, σσ. 61-62

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Henry William Spiegel (1983) *The Growth of Economic Thought*, Revised and Expanded Edition, Duke University Press

Yves Charbit; Arundhati Virmani (2002) *The Political Failure of an Economic Theory: Physiocracy, Population*, Vol. 57, No. 6. (Nov. - Dec., 2002).

L. Muller (1978) *Quesnay's Theory of Growth: A Comment*, *Oxford Economic Papers*, New Series, Vol. 30, No. 1.

Steiner, Phillippe (2003) *Physiocracy and French Pre-Classical Political Economy* in eds. Biddle, Jeff E, Davis, Jon B, & Samuels, Warren J. *A Companion to the History of Economic Thought*. Blackwell Publishing, 2003.

Ronald Meek (1962) *The Economics of Physiocracy*, Harvard University Press. Contains translations of the *Tableau Économique*, Quesnay's 'explications' of the *Tableau* and other physiocratic writings.